

Skúsenosti LGBT osôb s diskrimináciou a trestnými činmi z nenávisti v EÚ a v Chorvátsku

V článku 1 Charty základných práv Európskej únie sa uvádza, že ľudská dôstojnosť je nedotknuteľná. Musí sa rešpektovať a ochraňovať. Článok 21 zakazuje diskrimináciu, a to vrátane z dôvodu sexuálnej orientácie. Zásada rovnakého zaobchádzania tvorí základnú hodnotu Európskej únie, ktorá zaručuje tak rešpektovanie ľudskej dôstojnosti, ako aj úplnú účasť na hospodárskom, kultúrnom a spoločenskom živote za rovnakých podmienok.

Politické súvislosti

Vývoj na medzinárodnej aj na vnútroštátnej úrovni čoraz viac smeruje k riešeniu základných práv lesbičiek, gejev, bisexuálov a transrodových ľudí (LGBT). Európska únia (EÚ), Rada Európy a Organizácia Spojených národov (OSN) ďalej rozvíjajú a posilňujú štandardy v oblasti nediskriminácie a rovnosti pre LGBT osoby. Sexuálna orientácia a rodová identita sa v európskej a vo vnútroštátnej legislatíve čoraz väčšmi uznávajú ako dôvody diskriminácie.

V roku 2010 Európska komisia požiadala agentúru FRA, aby zhromaždila porovnateľné údaje o diskriminácii a trestných činoch z nenávisti, s ktorými sa stretávajú LGBT osoby vo všetkých členských štátoch EÚ a v Chorvátsku. Agentúra FRA v reakcii na túto výzvu v roku 2012 odštartovala svoj online prieskum týkajúci sa LGBT komunity v EÚ, v rámci ktorého získala 93 079 odpovedí. Tento prieskum poskytuje veľké množstvo porovnateľných údajov, ktoré agentúre FRA umožňujú vyvodit' závery a poskytnúť poradenstvo založené na dôkazoch. Tieto závery a poradenstvo môžu napomôcť inštitúciám EÚ a členským štátom pri identifikácii a riešení výziev spojených so základnými právami, ktorým LGBT osoby čelia, a to prostredníctvom cielených právnych a politických odpovedí s cieľom zabezpečiť ochranu a naplnenie základných práv LGBT osôb.

Hlavné zistenia

Z výsledkov vyplýva, že LGBT osoby v dnešnej spoločnosti EÚ pravidelne trpia, pretože nemôžu byť sami sebou v škole, práci alebo na verejnosti. Mnohí tak skrývajú svoju identitu a žijú v izolácii alebo dokonca v strachu. Iní zažívajú diskrimináciu, či dokonca násilie, keď sú sami sebou. Medzi jed-

notlivými krajinami existujú významné rozdiely, pokiaľ ide o vnímanie a skúsenosti respondentov s diskrimináciou, obťažovaním a násilím z dôvodu sexuálnej orientácie a rodovej identity. Platí to aj pre ich vnímanie rozsahu negatívnych spoločenských postojov voči LGBT osobám a takisto pre stratégie vyhýbania sa, ktoré LGBT osoby používajú zo strachu, že ich napadnú, že ich budú ohrozovať, alebo obťažovať.

- Takmer polovica (47 %) všetkých respondentov povedala, že sa cítili osobne diskriminovaní alebo obťažovaní z dôvodu sexuálnej orientácie počas roka, ktorý predchádzal prieskumu.
- Vyše 80 % respondentov v každom členskom štáte EÚ si spomína na negatívne komentáre alebo šikanovanie LGBT mládeže v škole.
- Dve tretiny (67 %) všetkých respondentov sa vyjadrili, že keď chodili do školy pred dovŕšením 18 rokov, často alebo vždy schovávali alebo sa snažili zamaskovať svoju príslušnosť k LGBT komunite.
- Jeden z piatich respondentov, ktorí boli zamestnaní a/alebo si hľadali zamestnanie počas 12 mesiacov predchádzajúcich prieskumu, sa cítil byť v týchto situáciách diskriminovaný. Tento údaj dosahuje úroveň až jeden z troch respondentov v rámci skupiny transrodových osôb.
- Z respondentov, ktorí navštívili kaviareň, reštauráciu, bar, alebo nočný klub v roku pred prieskumom, sa jeden z piatich (18 %) cítil byť osobne diskriminovaný na danom mieste v minulosti preto, že patrí medzi LGBT osoby.
- Štvrtina (26 %) všetkých respondentov prieskumu medzi LGBT osobami v EÚ bola počas predchádzajúcich piatich rokov napadnutá, alebo ohrozovaná násilím.
- Zhruba traja z 10 transrodových respondentov sa vyjadrili, že boli obeťami násillia alebo hrozieb násillia viac ako trikrát počas roka predchádzajúceho prieskumu.
- Väčšina respondentov, ktorí zažili násillie (59 %) v predchádzajúcom roku, sa vyjadrila, že k poslednému útoku alebo hrozbe násillia došlo čiastočne alebo úplne preto, že boli vnímaní ako osoby patriace medzi LGBT komunitu.

- Menej ako jeden z piatich (17 %) nahlásil polícii posledný incident násilia motivovaného nenávisťou, ktorého bol terčom. Zhruba 66 % respondentov vo všetkých členských štátoch EÚ sa na verejnosti bojí držať sa za ruku s partnerom rovnakého pohlavia. Pokiaľ ide o gejov a bisexuálnych mužov, ktorí sa zúčastnili prieskumu, tento údaj dosiahol úroveň v prvom prípade 74 % a v druhom prípade 78 %.
- Viac ako štyri pätiny všetkých respondentov uviedli, že vtipy o LGBT osobách sú v každodennom živote veľmi rozšírené.
- Takmer polovica všetkých respondentov vyjadrila presvedčenie, že v krajine ich bydliska je rozšírené používanie urážlivých vyjadrení o LGBT osobách z úst politikov.

Poradenstvo založené na dôkazoch

Na základe štatistických údajov zozbieraných prostredníctvom tohto prieskumu agentúra FRA pripravila svoje závery a poradenstvo založené na dôkazoch s cieľom poskytnúť informácie pre formuláciu právnych a politických odoziev na úrovni EÚ a vnútroštátnej úrovni.

Zabezpečenie bezpečného prostredia v školstve

Členské štáty EÚ by mali zabezpečiť, aby školy poskytovali bezpečné a podporujúce prostredie pre LGBT mládež bez šikany a vylúčovania z kolektívu. To zahŕňa boj proti stigmatizácii a marginalizácii LGBT osôb a podporovanie rozmanitosti. Školy by sa mali motivovať k prijatiu opatrení proti šikanovaliu. Členské štáty EÚ by mali zabezpečiť, aby objektívne informácie o sexuálnej orientácii, rodovej identite a rodovom vyjadrení boli súčasťou učebných osnov s cieľom podporiť úctu a porozumenie medzi zamestnancami a študentmi, ako aj zvýšiť informovanosť o problémoch, ktorým čelia LGBT osoby.

Boj proti diskriminácii z dôvodu sexuálnej orientácie a rodovej identity

Pluralistické a inkluzívne spoločenské prostredie založené na zásade rovnosti, ako je zakotvená v Charte základných práv EÚ, vedie k vytvoreniu prostredia, v ktorom môžu LGBT osoby žiť a vyjadrovať sa otvorene a slobodne.

S cieľom posilniť systematické a koordinované odpovede na diskrimináciu sa EÚ a jej členské štáty vyzývajú, aby vypracovali akčné plány na podporu rešpektu voči LGBT osobám a na ochranu ich základných práv a/alebo začlenili problémy LGBT osôb do svojich národných akčných plánov a stratégií pre ľudské práva. Osobitná pozornosť by sa mala venovať výzvam, s ktorými sa stretávajú transrodové osoby a LGBT mládež, vzhľadom na osobitné okolnosti, ktorým čelia. EÚ by mohla podporiť výmenu sľubných postupov, ktorými sa aktívne propaguje rešpekt voči LGBT osobám. Členské štáty sa vyzývajú, aby podporili vyváženejšiu verejnú mienku o problémoch LGBT osôb tak, že umožnia dialóg s hlavnými aktérmi. Na podporu základných práv LGBT osôb je potrebné aj silné a pozitívne politické vedenie.

Uznanie a ochrana obetí trestných činov z nenávisťi z radov LGBT osôb

Každý má nárok na dodržiavanie svojho práva na život, bezpečnosť a ochranu pred násilím bez ohľadu na sexuálnu orientáciu alebo rodovú identitu.

EÚ a jej členské štáty by mali zvážiť prijatie legislatívy, ktorá sa bude týkať homofóbnych a transfóbnych nenávisťných prejavov a trestných činov z nenávisťi, aby bola LGBT osobám poskytnutá rovnaká ochrana. Členské štáty EÚ sa ďalej vyzývajú, aby zvýšili uznanie a ochranu obetí trestných činov z nenávisťi z radov LGBT osôb, a to tak, že do vnútroštátnych právnych predpisov týkajúcich sa trestných činov motivovaných predsudkami začlenia homofóbnu a transfóbnu nenávisť ako možné motívy. Malo by sa taktiež zvážiť odborné vzdelávanie zamestnancov orgánov činných v trestnom konaní, a to vrátane spôsobu zaznamenávania incidentov.

Zabezpečenie rovnakého zaobchádzania v zamestnaní

Právne predpisy EÚ by mali výslovne zakazovať diskrimináciu z dôvodu rodovej identity a EÚ by mala naďalej monitorovať efektivitu národných orgánov a postupov pre podávanie sťažností. Členské štáty EÚ by mali podporovať orgány pre rovnosť a iné národné mechanizmy na podávanie sťažností vo svojom úsilí informovať LGBT osoby o ich mandáte a postupoch so zámerom zvýšiť informovanosť o diskriminácii.

Diskriminácia mimo oblasti zamestnania

Rovnaká ochrana pred diskrimináciou z dôvodu sexuálnej orientácie vo všetkých členských štátoch EÚ by sa významne zlepšila, keby sa zákaz tejto diskriminácie v celej EÚ rozšíril nad rámec zamestnania a povolania, ako to navrhuje Európska komisia vo svojom návrhu *smernice Rady z 2. júla 2008 o vykonávaní zásady rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na náboženské vyznanie alebo vieru, zdravotné postihnutie, vek alebo sexuálnu orientáciu*. Treba zvážiť, či by sa v právnych predpisoch EÚ nemala výslovne uvádzať diskriminácia z dôvodu rodovej identity ako forma diskriminácie vo všetkých existujúcich a budúcich legislatívnych aktoch EÚ.

Ďalšie informácie:

Dve správy agentúry FRA o výsledkoch prieskumu – *EU LGBT survey: Results at a glance (Prieskum medzi LGBT osobami v EÚ: Prehľad výsledkov)* a *EU LGBT survey: main results (Prieskum medzi LGBT osobami v EÚ: Hlavné výsledky)* – nájdete na tejto adrese:
<http://fra.europa.eu/en/publications-and-resources>

Online dátovú vizualizáciu – *EU LGBT survey data explorer (Dátový explorer prieskumu EÚ týkajúceho sa LGBT komunity)* je dostupná na adrese:
<http://fra.europa.eu/en/lgbt-survey-results>

Prehľad činností agentúry FRA v oblasti základných práv LGBT osôb je k dispozícii na adrese:
<http://fra.europa.eu/en/theme/lgbt>